

A Fővárosi Ítéltábla a Kerekes és Társai Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Ölveczky István ügyvéd) által képviselt felperes neve(**felperes címe**) felperesnek – a ... kamarai jogtanácsos által képviselt alperes neve(**alperes címe**) alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indult perében a Balassagyarmati Törvényszék 2016. december 20. napján meghozott 25.P.20.192/2015/46. számú ítélete ellen a felperes részéről 47. sorszámon előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja azzal a pontosítással, hogy a le nem rótt 15.000 (tizenötezer) forint kereseti illetéket, valamint 8.640 (nyolcezer-hatszáznegyven) forint állam által előlegezett költséget a felperes költségmentessége folytán az állam viseli.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 napon belül az alperesnek 7.500 (hétezer-ötszáz) forint másodfokú perköltséget.

A le nem rótt 20.000 (húszezer) forint fellebbezési illetéket a felperes költségmentessége folytán az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes jogelődjével, a **S. C. F. Zrt.-vel** (a továbbiakban: alperes jogelődje) 2007. augusztus 9. napján kötött, devizában nyilvántartott gépjármű vásárlási célú kölcsönszerződés 5. és 12. pontjában foglalt, az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő feltétele tisztességtelen. Keresetét a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 209. § (1) bekezdésére és 209/A. § (2) bekezdésére alapította és hivatkozott a 2/2014. Polgári Jogegységi határozat (a továbbiakban: 2/2014. PJE határozat) 1. pontjában foglaltakra állítva, hogy a megjelölt szerződési feltételek megtevesztő árfolyamkockázatot alkalmaznak. A szerződésnek az árfolyamkockázat telepítésére vonatkozó 12. pontja tisztességtelenségét részben arra hivatkozva állította, hogy a tájékoztatás nem foglalja magában annak kockázatát, hogy a törlesztőrészlet meghaladhatja a fogyasztó teljesítőképességét, így a szerződéskötés körülményei alapján egyértelműen bízhatott abban, hogy az árfolyamkockázat viselése csak a bevizsgált hitelképességen és teljesítőképességen belül korlátlan. Állítása szerint a szerződésen kívül más iratot a szerződéskötéskor nem kapott, így egyedi törlesztési ütemezést sem, holott a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Hpt.), továbbá a 87/102/EGK irányelv szerint a szerződéskötéskor a szerződés részét képező minden okiratot eredetiben át kell adni a fogyasztó részére. Álláspontja szerint az előbbi

okok miatt a szerződés részlegesen érvénytelen, amelynek jogkövetkezményeként kérte a szerződés érvényessé nyilvánítását és az alperes kötelezését 250.000 forint visszafizetésére. Az előbbi túlfizetést az általa 2007. szeptember 5. és 2015. április 5. között megfizetett összesen 3.100.000 forint és az alperest ténylegesen megillető, 23.158 forintos törlesztőrészlettel számított 2.130.536 forint követelés különbözeteként határozta meg (969.465 forint), amiből azonban csak 250.000 forintot kíván érvényesíteni.

Az alperes a kereset elutasítását és a felperes perköltségben marasztalását kérte. Álláspontja szerint a Ptk. 205/B. § (1) bekezdésében foglalt követelmények maradéktalanul teljesültek, így az általános szerződési feltételek a szerződés részévé váltak. Állítása szerint megtévesztő árfolyamkockázatot nem alkalmazott, a deviza alapú kölcsönszerződés fogalmi eleme az árfolyamkockázat, ami nem lehet megtévesztő. Álláspontja szerint a kockázatfeltáró nyilatkozatban a Hpt. 203. § (4) és (5) bekezdésében foglaltaknak megfelelően tájékoztatta arról a felperest, hogy az árfolyamváltozásból eredő kockázat korlátozás nélkül őt terheli. A szerződés 1., 5. és 12. pontja, továbbá az annak részét képező általános szerződési feltételek 4. fejezete és a hirdetmény egyértelmű, világos és félreérthetetlen abban a tekintetben, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön ki van téve a svájci frank árfolyamváltozásának, ami korlátozás nélkül a felperest terheli. A tájékoztatás így megfelelt a 2/2014. PJE határozatban foglaltaknak is. Ehhez képest a felperesnek azt kellett mérlegelnie, hogy a várható jövedelmi viszonyai lépést tudnak-e tartani az árfolyamok esetleges kedvezőtlen változásával és a kockázatfeltáró nyilatkozat éppen erre hívta fel figyelmét. A támadott szerződési feltétel tisztességtelenségének vizsgálata esetében figyelembe kell venni, hogy az árfolyamkockázat nem kizárólag a fogyasztó oldalán jelenik meg, hanem az alperes jogelődjét is terhelte. így a viselésére vonatkozó szerződési feltétel nem határoz meg indokolatlan, egyoldalú kötelezettséget a fogyasztó hátrányára.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította és kötelezte a felperest az alperesnek 15 napon belül 15.000 forint perköltség megfizetésére, valamint rendelkezett arról, hogy a le nem rótt eljárási illetéket és az állam által előlegezett tanúdíjat az állam viseli.

Az ítélet indokolása szerint az okiratok, különösen a kölcsönigénylet alapján az elsőfokú bíróság egyértelműen megállapíthatónak látta, hogy a felperes előadásával szemben a felek között deviza alapú kölcsönszerződés jött létre. Az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos szerződési feltételt a 2/2014. PJE határozat 1. pontjában foglaltakra tekintettel nem találta tisztességtelennek, mert a felperes a kölcsönszerződés 12. pontja szerint kifejezetten vállalta az svájci frank és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő teljes kockázat viselését. Ezen kikötésen kívül a szerződés elválaszthatatlan részét képező egyéb dokumentumok (általános szerződési feltételek 4. fejezete) is tartalmazznak több helyen olyan rendelkezést, mely alapján a kölcsönösszeg ki van téve a svájci frank árfolyamváltozásának. A felperes előadása és a tanúk vallomásának egybevetésével állapította meg, hogy a felperes a szerződés megkötését megelőzően a kölcsönigényletre vonatkozó okirat aláírásával elismerte a kockázatfeltáró nyilatkozat átvételét, amely egyértelmű, világos és félre nem érthető módon rögzíti, hogy az árfolyamkockázat kizárólag a fogyasztót terheli, annak rá nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa. Ha a felperes kellő figyelmességgel és körültekintéssel átolvasta volna az egyedi szerződést és az általános feltételeket, nyilvánvalóvá kellett volna válni számára, hogy a fizetési terhei előre nem látható mértékben megnövekedhetnek, amit a kockázatfeltáró nyilatkozat kétséget kizáróvá tett. A felperes előadásából nem vonható le az a következtetés, hogy a szerződés bármely kikötése vonatkozásában bizonytalan lett volna, saját előadása és házastársának tanúvallomása szerint sem volt kérdésük a szerződéssel kapcsolatosan, azt alaposan át sem olvasták, amiből következően a felperes nem tett eleget a fogyasztót terhelő a 6/2013. Polgári Jogegységi határozatban (a továbbiakban: 6/2013. PJE határozat) is megfogalmazott

együttműködési kötelezettségének. Következtetése szerint a kockázatfeltáró nyilatkozat megszövegezése és a szerződés vonatkozó rendelkezései alapján teljesen egyértelmű, hogy a felperest korlátozás nélkül terhelte az árfolyamváltozásból eredő kockázat, aminek feltárása a Hpt. rendelkezéseinek megfelelően megtörtént. Az alperes helytálló érvelése szerint a felperesnek a kockázatok értékelése körében azt kellett volna mérlegelnie, hogy a várható jövedelmi viszonyai lépést tudnak-e tartani az árfolyamok esetleges kedvezőtlen változásával.

A felperes az ítélet elleni fellebbezésében kérte az elsőfokú ítélet megváltoztatását, a kereseti kérelme teljesítését, valamint az alperes első- és másodfokú perköltségben marasztalását. Fellebbezését azzal indokolta, hogy az elsőfokú ítélet sérti a Ptk. 209. § (1) és (2) bekezdését azzal, hogy a korlátlan kockázati feltételt világosnak és érthetőnek ítélve arra következtetésre jutott, hogy a felperest az árfolyamkockázatról megfelelően tájékoztatták és ő annak korlátlansága ismeretében kötötte meg a szerződést. A Ptk. 207. § (2) bekezdésével és a 93/13/EGK irányelvben megfogalmazott átláthatóság követelményével ellentétesen minősítette a kockázat korlátlanságára vonatkozó megfelelő tájékoztatásnak azt, ha nem hívják fel a fogyasztó figyelmét arra, hogy a kockázat korlátozott. Az elsőfokú eljárásban előadottakat részben megismételve állította, hogy az alperes jogelődje nem hívta fel a figyelmét arra, hogy az elvégzett vizsgálat alapján a törlesztőrészlet meghaladhatja jövedelmét, a korlátlan kockázatot pedig kifejezetten elhallgatta. Ha az alperes jogelődje a jövedelmi viszonyaira tekintettel adott kölcsön, akkor ezzel azt fejezte ki, hogy a jövedelmi viszonyokra tekintettel a szerződésben rejlő kockázat kezelhető. Ellenkező esetben a jövedelemvizsgálattal kifejezetten félrevezették. Az elsőfokú bíróságnak vizsgálnia kellett volna, hogy egy általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagfogyasztó képes volt-e értékelni a devizaárfolyam emelkedésének ránézve esetlegesen negatív gazdasági következményeit. Tévedett abban is az elsőfokú bíróság, hogy a felperes terhére róta a szerződés el nem olvasását, holott az együttműködési kötelezettség megsértése súlytalan a professzionális pénzügyintézzel szemben támasztott elvárásokhoz képest.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult. A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 235. § (1) bekezdésére hivatkozva kitért arra, hogy a felperesnek bizonyítania kellett volna, hogy azok a körülmények, amelyekre a fellebbezésre okot adó álláspontját alapozta, csak az elsőfokú ítélet meghozatalát követően jutottak tudomására. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a jogvita elbírálása szempontjából releváns körben a bizonyítási eljárást lefolytatta. A felperes a kölcsönszerződés 12. pontja alapján kifejezetten és teljes mértékben vállalta a svájci frank és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatot és a kölcsön igénylésekor átvett kockázatfeltáró nyilatkozat szintén azt tartalmazza, hogy az árfolyamváltozásból eredő minden kockázat őt terheli.

A felperes a felfüggesztést követően folytatódó eljárásban a Pf.6. sorszámú beadványában az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-51/17. számú előzetes döntéshozatali eljárásban meghozott ítélete (a továbbiakban: „Ilyés”-ítélet) értelmezése kapcsán kifejtette, hogy annak 2. pontja szerint az árfolyamrés kiküszöbölésére az MNB árfolyam szerződésbe emelésének tisztességtelensége nem vizsgálható. Az árfolyamkockázat tisztességtelensége azonban minden korlátozás nélkül vizsgálható és akkor is vizsgálható lenne, ha a felek MNB árfolyamon szerződtek volna, mert a tisztességtelenség alapját a szerződéses konstrukció adja, ami szerint az árfolyamváltozás a forint forrású fogyasztónak többletfizetéssel jár, ami megfelelő gazdasági beláthatóság hiányában tisztességtelen. A tisztességtelen árfolyamkockázat kikötésének nem az a következménye, hogy helyébe az MNB árfolyam kerül, hanem hogy változatlan marad a szerződéskötéskori árfolyam. A tisztességtelenséget tehát a szerződéskötéskori feltételek között kell vizsgálni a DH1 törvény és az MNB árfolyam nélkül, de az egyoldalú kamatemelés lehetőségével,

még hozzá hivatalból. Az „Ilyés”-ítélet nyilvánvalóvá tette, hogy az uniós irányelvek tükrében nem tartható fenn az az ítélkezési gyakorlat, hogy a tisztességtelenség megállapításához elegendő a figyelemfelhívás az emelkedő árfolyamra és annak a törlesztőrészletre gyakorolt emelkedő hatására. Az ítélet 61. pontja a kockázat kezelhetősége körében lényeges megállapítást tett a fogyasztók pénzügyi képességének értékelése kapcsán, amiből azt a következtetést vonta le, hogy tisztességtelen, ha a fogyasztónak olyan kockázatot kell viselnie, amely meghaladja a pénzügyi képességeit. A korlátlan kockázat felelős teljesítése nem látható be, megalapozott döntés a kockázat kezelhetősége nélkül nem hozható. A megalapozott döntéshez szükséges információnak a pénzintézet tudásától függetlenül a fogyasztó rendelkezésére kell állnia, mert sem a 93/13/EGK irányelvben, sem az EUB ítéleteiben nincs olyan feltétel, hogy a tájékoztatás korlátozható, ha a hitelezőnek nincsenek kellő ismeretei a jövőre nézve. A 6/2013. PJE határozat indokolásának III.3. pontjában és a 2/2014. PJE határozat indokolás III.1. pontjában kifejtettek ezért ellentétesek az Irányelvben foglaltakkal, ami nemcsak az Irányelv nemzeti joggal szembeni elsőbbsége miatt nem megengedett, hanem az „Ilyés”-ítélet 56. pontjában kifejtettek miatt sem, miszerint a tagállami szabályok nem szűkíthetik az Irányelv adta fogyasztói védelmet. Az előbbi jogegységi határozatokban kifejtettekkel szemben tehát a tájékoztatásnak nemcsak az árfolyamkockázat lehetőségéről kell szólnia, hanem annak előidéző okairól és a kockázat kezelhetőségéről, azaz a törlesztőrészlet teljesíthetőségének beláthatóságáról, amely tájékoztatásnak a szerződéskötés előtt kell megtörténnie. Megítélése szerint az „Ilyés”-ítélet egyértelmű abban a tekintetben, hogy az a szerződési feltétel, ami nem tartalmazza a fogyasztó számára belátható gazdasági következményt (nem pedig a korlátlanyságot), tisztességtelen. A fogyasztó számára annyi információt kell átadni, hogy felelős, megalapozott döntést hozhasson, a korlátozott jövedelemből korlátlan kockázatra a kockázat kezelhetősége nélkül nem lehet megalapozatlan döntést hozni. Ezért az „Ilyés”-ítélet 74. pontjában megfogalmazott tájékoztatás nyilvánvalóan elvárható minimuma, hogy a forint súlyos leértékelése esetén a törlesztőrészlet felemésztí a fogyasztó összes bevizsgált jövedelmét, hiszen a 6/2013. PJE határozat szerint a devizaelszámolás főkötelezettség, a fogyasztó pedig a kedvezőbb kamat és alacsonyabb törlesztőrészlet miatt választotta ezt a konstrukciót. A tájékoztatásnak így ki kell terjednie arra is, hogy a forint leértékelődése meghiúsíthatja a szerződési akarat teljesítését. Ekként tisztességtelen az a szerződéskötés előtti kockázatfeltárás, ami nem tartalmazza világosan és érthetően a forint súlyos leértékelődésére és a devizakamatok emelkedésére is kitérve azt, hogy a törlesztőrészlet meghaladhatja a fogyasztó jövedelmét, valamint a forint alapú kölcsönök törlesztőrészletét, továbbá nem tartalmazza ezen kritikus helyzetek mikénti kezelését. A C-186/16. számú ítélet (a továbbiakban: „Andriuc és társa”-ítélet) alapján pedig az is nyilvánvaló, hogy tisztességtelen az a szerződési feltétel, ami nem tartalmazza világosan és érthetően a kockázatkezelés módját, a fogyasztó törlesztési teljesítésének felső határát. Az előbbi ítélet ellentmond a Kúria azon álláspontjának, hogy az árfolyamkockázat mértéke nem tervezhető előre, hiszen nyilván nem az árfolyamot kell meghatározni, hanem – amint azt az EUB kifejtette – a kockázat felső határát azzal, hogy a fogyasztó bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal. Az „Andriuc és társa”-ítélet szerint a fogyasztó tájékoztatása mellett a hitelező tájékozottságának és szakértelmének is jelentősége van, míg a 2/2014. PJE határozat a Ptk. 209. § (2) bekezdése körében a bankok szakmai tudását illetően a fogyasztóval szemben támasztotthoz képest alacsonyabb elvárásokat határoz meg, feltételezi, hogy a pénzintézet nem tud számolni a jövő gazdasági eseményeivel, nem tudja kezelni az árfolyamkockázatot. Amennyiben viszont a hitelezőtől az előbbi adatok ismerete nem várható el, az árfolyamváltozás mértékét, irányát nem kell ismernie, akkor ebből az is következik, hogy a fogyasztó sem hozhatott az EUB ítéleteinek értelmében vett megalapozott döntést.

Az előbbiekhöz képest a 2014/17/EU irányelv szerint nemcsak kezelhető a kockázat, de annak kezelése a hitelezők számára kötelező, amíg a fogyasztóra korlátlan kockázatot telepíteni annak

kezelése nélkül tilos. Az Irányelv csak 2016. március 21-től hatályos, de az abban megfogalmazottak a tisztességes hitelezés körében korábban is elvárások voltak, így a tisztességtelenség megítélése körében az Irányelv rendelkezéseit, nevezetesen a pénzintézetekkel szemben támasztott elvárásokat is figyelembe kell venni. Az Irányelv egyértelmű abban a tekintetben, hogy a korlátlan kockázattal való hitelezés – a Kúria álláspontjával szemben – tilos. Abból, hogy adott esetben az alperes jogelődjében fel sem merült, hogy akár a más pénznemre történő átváltás lehetőségének biztosításával, akár a felső határérték megszabásával kísérletet tegyen a kockázatkezelésre, az következik, hogy maga sem számított korlátlan, teljesíthetetlen kockázattal. Az Irányelvvel szemben az alperes és a bíróságok sem veszik figyelembe a fogyasztó érdekét, miszerint a szerződési akarata a forintkölcsönöknél alacsonyabb törlesztőrészlet elérése volt. Ehhez képest, ha a fogyasztó érdekének figyelembevételével történt volna a hitelezés, akkor megfelelő összehasonlítást kellett volna tenni a forinthitelekkel, tájékoztatni kellett volna a devizakonstrukció előnyéről és korlátlan kockázatot nem telepíthettek volna rá. Az Irányelv preambulum (57) bekezdéséből következően hitelezni csak a hitelképességgel összhangban lehet, a korlátlan kockázat pedig nincs összhangban a korlátozott hitelképességgel. Kiemelte, hogy a bíróságok számára az eddig tárgyalt devizahiteles ügyekből köztudomásúnak kellene lennie annak a ténynek, hogy a banki ügyintézők néhány százalékos árfolyam-emelkedést maximalizáltak. Egyebekben életszerűtlen, hogy a bankok által állított megfelelő figyelmeztetés ellenére a fogyasztók törlesztési kötelezettségüket meghaladó szerződést írtak volna alá. Az árfolyamkockázat mértéktelenségének elhallgatása, a szerződési akaratot meghaladó törlesztésre és az esetleges teljesíthetatlenségre való figyelmeztetés hiánya járt azzal a következménnyel, hogy az átlagos fogyasztó merete vállalni a kockázatot, azonban kellő figyelmeztetés esetén nem döntött volna a devizahitel mellett.

Az alperes a Pf.5. sorszámú beadványában kifejtett álláspontja szerint az „Ilyés”-ítélet 2. pontjában foglaltakra tekintettel az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel, nevezetesen a kölcsönszerződés 12. pontja és a kockázatfeltáró nyilatkozat tisztességtelensége vizsgálható. Fenntartotta azt a korábbi érvelését, hogy a tájékoztatási kötelezettségének teljes körűen eleget tett, lényegre törően, világosan és érthetően fogalmazott abban a tekintetben, hogy a visszafizetendő forintösszeg és a havi törlesztőrészletek összege az árfolyamváltozástól függően változhat, ami a felperes számára fokozott kockázatot jelent. Kifejezetten kiemelte a devizaárfolyam változásának negatív hatását, ami miatt az adós törlesztési kötelezettségei terhesebbé válhatnak. Nyilvánvaló, hogy ha a jelentős kockázat korlátait a nyilatkozat nem tartalmazza, az azt jelenti, hogy a kockázatnak nincs felső határa. A forint és a CHF árfolyamának változását befolyásoló gazdasági okokról, folyamatokról a felperes érvelésével ellentétben nem kellett, és nem is lehetett teljes körű tájékoztatást adnia, hiszen az nem volt látható, hogy mely események és milyen mértékben változtathatják meg az árfolyamot. A felperesnek, mint egy átlagosan tájékozott fogyasztónak a szerződés tartalma és a kapott tájékoztatás alapján tudomással kellett lennie arról, hogy az idegen pénznemben való eladósodás kockázattal jár, valamint arról, hogy az árfolyamok mozgása természetükből adódik. A kapott tájékoztatás alapján a felperes reálisan nem juthatott arra a következtetésre, hogy az árfolyamkockázat nem valós vagy korlátozott mértékű. Megítélése szerint a tájékoztatás megfelel a Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdésében foglaltaknak és az „Ilyés”-ítéletben meghatározott követelményeknek is, hiszen a tájékoztatás kiterjedt az árfolyamváltozás törlesztőrészletekre gyakorolt hatására és arra, hogy e kockázat viselése a konstrukció jellegéből adódóan a felperesre hárul.

A felperes a másodfokú tárgyaláson kiemelte, hogy hiányzott az alperesi tájékoztatásából az „Ilyés”-ítéletben és az „Andriciuc és társa”-ítéletben foglalt az a szempont, hogy korlátlan fizetési kötelezettséget vállal, ami nem mosható össze a korlátlan kockázat kérdésével. Ha a fogyasztók a 6/2013. PJE határozatban írtak szerint a forinthitelekhez képest olcsóbb kölcsönhöz kívántak jutni és

a kedvezőbb kamat biztosította ezt számukra, úgy senki se gondolhatott a szerződéskötéskor arra, hogy a törlesztőrészlet a forinthitelekhez képest is magasabb lehet. A szerződésből tehát a korlátlan kockázat realizálásaként korlátlan fizetési kötelezettség nem következett, csupán korlátozott. Az árfolyamkockázat tisztességtelensége kizárólag a szerződés részleges érvénytelenségét alapozhatja meg, az adott feltétel kiesik ugyan, de a szerződés teljesíthető marad, ezért – a DH2 törvény 37. § (1) bekezdésével szemben – se érvényessé, se hatályossá nyilvánításra nem kerülhetne sor az uniós joggal összhangban.

A Fővárosi Ítéltábla teljes terjedelmében bírálta felül az elsőfokú bíróság ítéletét, mert annak nem volt fellebbezés hiányában első fokon jogerőre emelkedett rendelkezése [Pp. 228. § (4) bekezdés].

Az ítéltábla a fellebbezést alaptalannak találta, a Pp. 253. § (3) bekezdésében foglaltakra tekintettel az elsőfokú bíróság ítéletét a fellebbezésben felhozott érvek vizsgálatával bírálta felül. Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg és az ítéltábla a döntéssel is egyetértett, annak indokait azonban csak kisebb részben osztotta az alábbiak szerint.

Az ítéltábla abból indult ki, hogy a felek által nem vitatottan az árfolyamkockázat kérdése a 2/2014. PJE határozat 1) pontjából is következően – miután a devizaalapú szerződés fő tárgya – olyan lényeges eleme az adott szerződésfajtának, ami alapvető szolgáltatásként jellemzi ezt a szerződést. Annak megállapítása során, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó szerződési feltétel alatt konkrét esetben mely feltételeket lehetett és kellett érteni, az ítéltábla azt is figyelembe vette, hogy a 87/102/EGK irányelv célja a semmisségtől eltérően éppen az volt, hogy a fogyasztónak a saját szerződése valamennyi lényeges feltételéről egy okirat keretében, az általa aláírt, írásbeli és neki át is adott szerződésben kell felvilágosítást kapnia [4. cikk (1)-(3) bekezdés]. Az Irányelv szerint az Üzletszabályzat megismerésének lehetővé tétele és ekként a Ptk. 205/B. § (1) bekezdése alapján a szerződés részévé válása nem mentesítette az alól az alperes jogelődjét, hogy az írásba foglalt szerződésbe belefoglalja mindazokat az akár egyedi, akár egyedileg meg nem tárgyalt, akár általános szerződési feltételeket, amelyek a konkrét kölcsönszerződés lényeges tartalmát meghatározzák. Mindennek azért van jelentősége, mert az adott szerződés árfolyamkockázat tartalmára, viselésének kötelezettségére vonatkozó 12. pontjában foglalt tájékoztatás egyértelműen rögzíti, hogy az árfolyamváltozásból eredő kockázat teljes egészében a felperest terheli és az is itt szerepel, hogy a törlesztőrészlet árfolyam-periódusonként az aktuális forint/deviza árfolyam alapján lesz meghatározva, de hogy ez pontosan mit jelent, az az aláírt szerződésből már nem derül ki. Nem tudható, hogy periódusonként való meghatározás esetén milyen aktuális árfolyamról lehet szó. Ehhez képest a felmondás utáni elszámolásból az is kitűnik, hogy a felperesnek a törlesztőrészlet részeként bizonyos árfolyamtartalékot is fizetni kellett, de ennek kifejtése és mibenléte a felperes részére átadott, aláírt szerződésből szintén hiányzik. Az Üzletszabályzatnak ebből a szempontból nincs jelentősége, mert minden lényeges elemnek a felperes által aláírt szerződésben kellene szerepelnie. Az ítéltábla a szerződés 12. pontját tehát az előbbi tartalommal vizsgálta. Megállapította azt is, hogy a szerződés 1. és 5. (a folyósításról és a törlesztésről szóló) pontjai egyébként azok a szerződéses kikötések, amelyek a kockázatot a felperesre telepítik abban a formában, hogy az előbbi szerződéses rendelkezésekben szerepel a kettős árfolyam (vételi-eladási árfolyam) alkalmazása. Miután a perbeli szerződés a 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: DH1 törvény) 1. § (1) bekezdése alapján a törvény hatálya alá tartozik, a DH1 törvény 3. § (2) bekezdése szerint a szerződés 1. és 5. pontjában foglaltak helyébe az MNB hivatalos deviza árfolyama került. Tehát annak a kikötésnek, ami a törlesztőrészletben az MNB hivatalos árfolyamához igazodó kötelezettséget ír elő, a tisztességtelensége nem vizsgálható a 93/13/EGK irányelv 1. cikk (2) bekezdése, a Ptk. azt átültető 209. § (6) bekezdése és az „Ilyés”-ítélet 2. kérdésre

adott válaszában első feléből kiindulva, mert az MNB árfolyamának alkalmazását előíró jogszabályi rendelkezésnek megfelelő feltétel az abszolút kivétel körébe esik.

Erre tekintettel a tájékoztatásnak nevezett, de valójában kötelezettséget keletkeztető 12. pontban foglalt feltétel tisztességtelensége volt vizsgálható. Az ítéletábra abból indult ki, hogy az elnevezésének megfelelő tartalmú tájékoztatás, ami csupán másik szerződési feltételben előírt jogra, kötelezettségre vonatkozó tartalmat bont ki anélkül, hogy maga a tájékoztatás többletkötelezettségeket és jogokat is meghatározná, nem lehet tisztességtelen. Tisztességtelen kizárólag az Irányelv 2. cikk a) pontja és 3. cikk (1) bekezdése szerinti, a Ptk. 209. § (1) bekezdésében meghatározott fogalmat kielégítő, azaz szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket megállapító feltétel lehet, ami jogok és kötelezettségek vonatkozásában teremt a jóhiszeműség, tisztesség követelményeivel ellentétesen egyensúlytalan helyzetet a fogyasztó hátrányára. A csupán deklaratív olyan tájékoztatás, aminek nincs jogokat és kötelezettségeket meghatározó tartalma, nem lehet tisztességtelen. Az „Ilyés”-ítéletben az EUB által a 2. kérdésre adott válaszból az derül ki, hogy ha van a szerződésnek olyan, az árfolyamkockázat viselésének kötelezettségét érintő további feltétele, amit az MNB árfolyammal történt jogszabályi módosítás nem érintett, akkor annak a tisztességtelensége továbbra is vizsgálható (68. pont). Az ítéletábra álláspontja az, hogy a szerződés 12. pontjában foglalt feltétel ilyennek minősül, ugyanis – ahogyan arra a felperes helyesen hivatkozik – a 6/2013. PJE határozatból kiindulva a szerződéskötés körülményei alapján semmiképpen nem lehetett és nem lehet feltételezni, hogy a felperes korlátlan fizetési kötelezettséget is elvállalt volna, sokkal inkább azt, hogy a forintkölcsönhöz képest olcsóbb kölcsönhöz kívánt jutni az alacsonyabb kamatmérték ellenében vállalva kockázatot. Ebben az esetben viszont a Ptk. 207. § (1) bekezdésében írt értelmezési szabályból, továbbá a felperes helytálló érvelése szerint is az következik, hogy senki nem gondolt arra a szerződés megkötésekor, hogy az a fizetési kötelezettség, ami az árfolyamváltozásból eredhet, messze meghaladhatja a forintkölcsönök esetén várható törlesztőrészlet, illetve visszafizetési kötelezettség mértékét és gyakorlatilag nincs felső határa. Ebből következően korlátlan fizetési kötelezettség a szerződésből, annak 12. pontjában foglalt feltétele nélkül nem keletkezhett. A szerződés 12. pontja azt mondta ki, hogy az árfolyamváltozásból eredő kockázatot teljes mértékben a felperes viseli, azaz annak nincs felső határa. Ez a felperes helytálló érvelése szerint az árfolyam kedvezőtlen, jövőbeli változásából eredő hátrányos következmények viselésére vállalt kötelezettséget jelentett, tehát nem kockázatviselési, hanem végső soron fizetési kötelezettséget megalapító rendelkezés. Az előbbiekből következően a szerződés 12. pontja nem csupán deklaratív jellegű tájékoztatás, hanem a korlátlan fizetési kötelezettséget a felperesre telepítő szerződési feltétel, aminek tisztességtelensége vizsgálható és mivel nem világos, nem érthető és egyensúlytalan is, az alábbiak szerint meg is állapítható.

Adott esetben az egyensúlytalanság már önmagában abból az okból megállapítható, hogy a szerződési feltétel megfosztotta annak lehetőségétől a felperest, hogy a pénzügyi válság okozta forintleértékelődés körülményei között az adott szerződés bíróság általi módosítását eredménnyel kérje. A felperes kötelezettségvállalása mellett – nevezetesen, hogy bármely okból bekövetkező, bármilyen mértékű árfolyamváltozással összefüggésben korlátlan fizetési kötelezettséget vállalt – a bírósági szerződésmódosítás Ptk. 241. §-ában meghatározott feltételei nem állnak fenn, hiszen nyilvánvaló az ítélkezési gyakorlatból, hogy nem lehet azokat a tartós jogviszonyokat módosítani, ahol a korlátlan kockázatból eredő korlátlan fizetési kötelezettség már az eredeti szerződésben is szerepel, mert ilyen esetben nincs és nem is lehet utólagos körülményváltozás. Ez viszont azt is jelenti, hogy a korlátlan fizetési kötelezettség vállalásával az EUB C-226/12. számú „Konstruktora Principadó SA”-ítéletében foglaltak értelmében vett egyensúlytalan helyzet jött létre. Az előbbi értelmező ítéletében az EUB általános érvennyel úgy értelmezte a jelentős egyenlőség fogalmát a

fogyasztóvédelmi irányelvben, hogy az alkalmazandó nemzeti joghoz képest a feltétel által jelentősen sérül a fogyasztó helyzete akár úgy, hogy szűkebbé válik a jogainak tartalma, akár úgy, hogy korlátozzák e jogai gyakorlását, akár pedig úgy, hogy olyan további többletkötelezettséggel terhelik, amelyek a nemzeti jog szabályai alapján nem terhelnék. Ha pedig a szerződés 12. pontjába foglalt feltétele miatt nem tudott volna a felperes a Ptk. 241. §-a szerinti bírói szerződésmódosítás jogával élni, akkor ez a jogi helyzetének kedvezőtlenebbé válását és jelentős egyenlőtlenség kialakulását eredményezi. Ezen kívül azt is meg kell állapítani, hogy az adott szerződési feltétel – ahogy arra egyébként a felperes is hivatkozott – a 2014/17/EU irányelvből következően is egyensúlytalan, ami ugyan nem volt még hatályban a szerződéskötés időpontjában, de az nyilvánvaló, hogy ami az Irányelv hatálybalépése után kötelező jogszabályi előírás, annak az ellenkezője a jogszabály hatálybalépése előtt se lehetett tisztességes és egyensúlyban lévő helyzet. Az Irányelvből pedig éppen az következik, hogy korlátlan kockázatvállalási kötelezettség nem létezhet az Irányelv hatálybalépése után, mert akkor biztosítani kell a fogyasztónak a saját maga általi kockázatkezelési lehetőséget vagy pedig jogszabállyal kell a korlátot felállítani [23. cikk]. Ilyen lehetőséggel a felperes az adott szerződés alapján nem vitásan nem élhetett.

Az Irányelv preambuluma (4) bekezdéséből egyértelmű az is, hogy az Irányelv megalkotásának éppen az volt a célja, hogy a – piaci és szabályozási hiányosságok okozta – problémák egy része a devizaalapú hitelek érintette, amelyeket a fogyasztók azért vettek fel az adott pénznemben, hogy kihasználják a kínált hitelkamatláb előnyeit anélkül azonban, hogy megfelelő információval rendelkeztek volna a kapcsolódó árfolyamkockázatról, illetve pontosan megértették volna azt. A preambulum – ami egy uniós jogi aktusnak az uniós jogi szabályozás keletkezését alátámasztó megállapítása – előbbi megállapításából önmagában is következik, hogy nem volt világos és érthető a korlátlan fizetési kötelezettséget érintő tájékoztatás. Az uniós jogalkotó tehát az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjével nézve erre a következtetésre jutott. A perben olyan többlettényállás nem merült fel, ami a felperesre nézve ezt cáfolná. Nem arról volt szó tehát, hogy a felperes könnyelműen bízott volna abban, hogy a fizetési kötelezettsége majd kisebb lesz, mint a forintszerződése, miközben előre látta, hogy lehetőség van arra is, hogy annál terheesebb lesz, hanem a szerződéskötés során abból indult ki, hogy a forinthitelnél előnyösebb hitelhez fog jutni és ebben alappal bízhat. Ez egyben azt is jelenti, hogy nem érthette meg a korlátlan fizetési kötelezettségre vonatkozó tájékoztatást. Ez egyébként az előbbieken kívül a szerződési feltétel megszővegezéséből is következik, ami szerint a törlesztőrészlet nagysága árfolyam-periódusonként, de az aktuális forint/deviza árfolyam alapján változik, ami nyelvtanilag nem világos, nem érthető megfogalmazás. Nincs kibontva benne a később alkalmazott árfolyamtartalék intézménye, az arra vonatkozó fizetési kötelezettség, amely körülmények önmagukban nyelvtanilag is a nem világos szövegezést jelentik.

Ezen kívül a tájékoztatás nem is lehetett érthető a C-96/14. „Van Hove”-ítéletben kifejtettek alapján, mert e szerint akkor érthető egy szerződési feltétel, ha az abból eredő fizetési kötelezettség mechanizmusa és a további fizetési kötelezettségeket eredményező mechanizmusok közötti összefüggés és ezáltal a fogyasztót terhelő összes fizetési kötelezettség nyomon követhető. Ezt a követelményt pedig a szerződés 12. pontja nem elégíti ki, ami önmagában következik az „Ilyés”-ítélet 4. kérdésre adott válaszából, az ebből a szempontból továbbra is figyelembe veendő árfolyamrész és egyoldalú módosítási jog szerződésben való szabályozásából. A három szerződési feltételből együtt (árfolyamrész, egyoldalú módosítási jog, árfolyamkockázat korlátlan viselése) nem volt átlátható a szerződéskötéskor a gazdasági következmény és ezeknek a mechanizmusoknak az egymásra hatása sem. A felperes az említett három szerződési feltétel mellett nem tudta megállapítani és ellenőrizni, hogy az aktuális fizetési kötelezettsége összességében melyik feltételre visszavezethetően és hogyan változott.

A szerződés 12. pontjában foglalt, az árfolyamkockázat korlátlan viselésének kötelezettségét a fogyasztóra telepítő feltétele ezért a kifejtett indokok szerint nem világos és nem érthető, továbbá a szerződő felek viszonyában egyensúlytalan helyzetet teremt, ami miatt tisztességtelen. Ebből viszont az következne, hogy meg kellene határozni, hogy mi a rendes piaci működés körébe tartozó belátható kockázat mértéke, ameddig magából a szerződési konstrukcióból nem tisztességtelen feltétel alapján és nem korlátlanul, de viselni kéne az árfolyamkockázat miatti fizetési kötelezettség emelkedést, és mi az az ezt meghaladó rész, ami már a korlátlan kockázat körébe kezelhetetlen és emiatt tisztességtelen. Ezt a felperes nem határozta meg, de ennek nincs is perdöntő jelentősége, mint ahogy annak sem, hogy a korlátlan kockázatot a felperesre telepítő szerződési feltétel tisztességtelen, mert ennek ellenére a felperes keresete a következő indokok miatt nem teljesíthető.

A felperes helytálló hivatkozása szerint a szerződés érvénytelenségét mindig a megkötése időpontjára vonatkoztatva, az akkori körülményekre és jogszabályokra tekintettel kell vizsgálni. Ebből viszont biztosan nem következik, hogy semmilyen ezt követően bekövetkezett változást nem kell és nem lehet figyelembe venni. Adott esetben a szerződéskötést követően bekövetkezett és figyelmen kívül nem hagyható alábbi változások miatt már nem az a kérdés, hogy a korlátlan kockázatviselési kötelezettség tisztességtelen-e, illetve mi ennek a következménye, hanem az, hogy a kógens jogszabállyal átalakított kötelelem tartalma a bíróság által megváltoztatható-e, lehet-e eltérő összegű tartozást megállapítani, mint ami a kötelező jogszabályi rendelkezésekből következik. Az Alkotmánybíróság a DH2 törvény tárgyában meghozott 3098/2016. (V. 24.) számú határozatának [34] pontjában maga is úgy foglalt állást, hogy a perbeli szerződés megkötése után hatályba lépő devizatorvények, köztük a 2015. évi CXLV. törvény (a továbbiakban: DH7 törvény) „...lényegében egy egymásra épülő, komplex rendszert alkotnak és együttesen rajzolják ki azt a normatív tartalmat, amely a konkrét, folyamatban lévő jogviták megoldását is befolyásolja. A normatív megoldás azonban mindig szükségképpen általános. A perekben az eljáró bíróságoknak az a feladata, hogy a normatív úton eldöntött kérdéseket követően a még fennmaradó vitás elemekre szűkítsék az ügy eldöntését.” Az Alkotmánybíróság előbbi határozatából tehát az következik, hogy vannak a szerződéskötést követően normatív úton eldöntött kérdések és ez következik az 1/2016. Polgári Jogegységi határozatból is, aminek indokolása rögzíti, hogy az MNB árfolyam olyan kötelező törvényi rendelkezésen alapuló árfolyam, amelynek a tisztességessége már nem vitatható.

A felperes helytálló hivatkozása szerint a szerződés felmondása valóban nem bír döntő jelentőséggel, az azonban igen, hogy az alperes még mindig nyilvántart a felmondott szerződésből eredő tartozást. Ennek az a következménye, hogy ez a tartozás a DH7 törvény 1. § (1) bekezdés b) pontja szerint a törvény hatálya alá tartozik, hiszen a felperes saját előadása szerint tartozását a törvény hatálybalépése előtt nem fizette vissza. Következésképp a DH7 törvény 15. § (1) bekezdése szerint az alperesnek a saját követelését forintra kellett váltani, méghozzá a törvény által előírt árfolyamon 2016. január 1. napjával [DH7 törvény 12. § (1) bekezdés, 24. § (2) bekezdés]. A törvényi kötelezettség alapján átváltoztatott követelés vonatkozásában a felperes csak a 18. § (3) bekezdésében foglalt jogát tudta gyakorolni, azaz kérhette volna a forintosítás mellőzését, ha pedig nem kérte, akkor a követelés tartalma közös megegyezéssel módosult és a törvény által előírt árfolyammal (2015. augusztus 19. napján az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyam) lett meghatározva tartozásának összege. Ehhez képest a felperesnek valójában az volt az igénye, hogy ne a törvény által előírt árfolyamon határozzák meg a tartozását, hanem egy jóval kedvezőbb, a szerződéskötéskori árfolyamon. A felperesnek azonban a devizatorvények hatálybalépése mellett a jelen perben nem elég arra hivatkoznia, hogy a korlátlan kockázatviselési kötelezettségből fakadó fizetési kötelezettség, az ezt előíró szerződési feltétel tisztességtelensége miatt nem terheli, hanem azt is ki kellett volna fejtenie, hogyan lehetne a DH7 törvény által a kötelemben bekövetkezett

változásokat figyelmen kívül hagyni és a törvénnyel szemben a tartozást más összegben meghatározni.

Az ítéletábra szerint nincs lehetőség a kötelemben a törvény által bekövetkezett változások figyelmen kívül hagyására és a törvényben foglaltak ellenére a felperes tartozásának ettől eltérő összegben való meghatározására. Nincs ugyanis olyan jogi, illetve dogmatikai érv, amivel a bíróság meg tudná állapítani, hogy a DH7 törvény hatálybalépésekor a jogszabály hatálya alá tartozó kötelelem egy bírósági ítélet következtében később kikerül a törvény hatálya alól. A DH7 törvénynek az Alaptörvény másodfokú elbírálásakor már hatályos 28. cikke szerinti értelmezésénél irányadó miniszteri indokolása szerint a pénzügyi válság következtében előállt változások „nem voltak észszerűen előre láthatóak és jelentős mértékben túlmentek a normális változások kockázatán. A törvény egyben azt a követelményt is teljesíti, hogy érdekegyensúlyra törekedve figyelembe veszi valamennyi fél méltányos érdekeit...” Ebből pedig csak az következik, hogy a forintba váltás kötelező árfolyamának meghatározásával egyben a kockázatot is megosztották. A DH7 törvény tehát egyrészt éppen a felperes által a szerződésből hiányolt tartalmi elemet, nevezetesen azt pótolta, hogy egyoldalúan más devizanemre tudta volna váltani a tartozását, kezelve ezzel a kockázatot, másrészt meg is osztotta a kockázatot.

Az ítéletábra mindemellett kiemeli, hogy a kötelelem törvényi módosítással meghatározott tartalma a továbbiakban biztos nem lehet érvénytelen, mert ha az korábban érvénytelen volt, akkor a törvény kógens rendelkezésével érvényessé vált. Ha valamely követelést a jogalkotó – mint adott esetben – törvénnyel módosítja, akkor a módosított tartalommal összefüggésben a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:60. § (2) bekezdéséből kiindulva már csak a jogszabályi módosítással kapcsolatban érvényesíthető igény (bíróság általi szerződésmódosítás vagy elállás). E jogosultságokhoz képest speciális rendelkezést tartalmaz a DH7 törvény 18. § (3) bekezdése, miszerint akinek a forintosítás – beleértve annak az árfolyamát is – az érdekét sértette, a módosított tartalmú követelésre vonatkozó tájékoztatás kézhezvételét követő 30 napon belül kezdeményezhette a forintba váltás mellőzését, más igény a törvény hatálya alá tartozó követelések esetén már nem érvényesíthető.

Az ítéletábra tehát a per mikénti elbírálása során az utóbbi törvényi változtatásnak tulajdonított jelentőséget, amiért az elsőfokú bíróság keresetet elutasító döntését a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

Az ítéletábra észlelte, hogy az elsőfokú bíróság a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet (a továbbiakban: Kmr.) 15. § (3) bekezdésében foglaltak ellenére az ítéletében nem jelölte meg összecszerűen a le nem rótt kereseti illetéket és az állam által előlegezett költséget, ezért e tekintetben – figyelemmel a Pp. 253. § (3) bekezdésében foglaltakra is – az elsőfokú ítéletet pontosította.

Az eredménytelenül fellebbező felperes a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján köteles az alperes jogtanácsosi munkadíjból álló, a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5) bekezdése alapján megállapított perköltségének megfizetése. A fellebbezési illetéket a felperes költségmentessége miatt a Kmr. 14. §-a értelmében az állam viseli.

Budapest, 2019. március 5.

Dr. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.

a tanács elnöke

. Matosek Edina s.k.. Benedek Szabolcs s.k.
előadó bíró

bíró

A kiadmány hitelül: